

CECI

Citizens' Empowerment Center in Israel
A Government that works. For us.

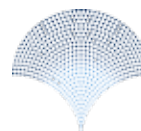
המרכז להעצמת האזרח
ממשל שעובד. בשבילנו.

דו"ח מעקב

**תכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים
של האוכלוסייה הבדואית בנגב**
על בסיס החלטת ממשלת מספר 3708 מיום 11.9.2011

ינואר 2017

אודות המרכז להעצמת האזרח **CECI**

המרכז הישראלי להעצמת האזרח הינו עמותה הפועלת בתחומי הממשל, ועוסקת באפקטיביות המגזר הציבורי ויכולות הביצוע של הרשות המבצעת. המרכז מתמקד בתהליכי יישום מדיניות, ובהיבטים שונים הקשורים לתפקוד הממשל ויכולתו לממש להוביל שינויים לטובת הציבור. במסגרת זו, מפעיל המרכז את מיזם "המוניטור", הכולל מעקב וניטור אזרחי אחר יישום החלטות ממשלה וחוקי כנסת והנגשתם לציבור. "המוניטור" מסייע בהבנת תהליכי ממשל ויישום מדיניות באמצעות יצירת תשתית ידע רחבה, אמפירית ואינטגרטיבית של תהליכי יישום ההחלטות. מטרת "המוניטור" היא לקדם את טיוב עבודת הממשל בישראל ולהגביר את ההיכרות והמעורבות האזרחית בתחומי העשייה של המגזר הציבורי.

דו"ח מעקב

תכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב

על בסיס החלטת ממשלת מספר 3708 מיום 11.09.2011

ינואר 2017

דו"ח המעקב נכתב במסגרת פרויקט "המוניטור" של המרכז להעצמת האזרח
המבצע ניטור ומעקב אחר יישום החלטות ממשלה.

דו"ח המעקב נכתב ע"י שלי רוטשילד ביטנר, תחקירנית בפרויקט המוניטור,
ובהנחיית נועה רוזנפלד ואפרת בן אברהם, מנהלות תחום ממשל
במרכז להעצמת האזרח

רקע: הסתדרת התיישבות הבדואית בנגב ומענה למצוקה הכלכלית-חברתית

אוכלוסיית הבדואים בנגב נאמדת בכ־200,000 בני־אדם, יותר ממחציתם בני פחות מ־18 שנים. כשני שלישים מהאוכלוסייה מתגוררים בתחום יישובים מוכרים והשאר מתגוררים בשטחים רבים בפזורה.¹ אוכלוסיית הבדואים בנגב הינה האוכלוסייה הענייה ביותר בישראל. רוב היישובים הבדואיים בנגב דורגו באשכול הנמוך ביותר מהבחינה החברתית-כלכלית, והבדואים נמצאים בראש טבלאות האבטלה בישראל. הבעיות החברתיות הכלכליות של אוכלוסייה זו נובעות מחוסר הצלחה להסדיר את המחלוקת בנושא התיישבות התושבים הבדואים שבפזורה במסגרת יישובית מוכרת, לצורך מגורים ולצורך פיתוח תשתיות עבור התושבים. המחקרים שנערכו על האוכלוסייה הבדואית בנגב, העלו כי מצבה הסוציו־אקונומי הנמוך נובע משילוב של חסמי תשתית, חסמי נגישות לשירותים וחסמים תעסוקתיים עם נקודת מוצא נמוכה, פערים הולכים וגדלים מול החברה היהודית ומאפיינים חברתיים-תרבותיים ייחודיים של חלקים באוכלוסייה.

בעשור הקודם קיבלו ממשלות ישראל שתי החלטות כדי לחזק את האוכלוסייה הבדואית בנגב, התכנית לפיתוח היישובים הבדואיים הקיימים בנגב (881) בשנת 2003, ותכנית פיתוח ליישובים הבדואיים החדשים בנגב (3956) בשנת 2005 אשר הסתיימו בשנת 2009. במסגרתן צויין כי עדיין יש פערים גדולים בין האוכלוסייה הבדואית ויישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב ובין כלל האוכלוסייה והיישובים במדינה.

משנת 2007 קיבלה הממשלה מספר החלטות שנועדו להסדיר את ההתיישבות הבדואית בנגב, כולל קידום חקיקה כדי לפתור את המחלוקות שקיימות בין המדינה ובין אלה מן התושבים הבדואים שתבעו בעלות על קרקעות מסוימות בנגב. בנוסף, התקבלה החלטה על יישום תכנית חומש כלכלית-חברתית לפיתוח היישובים הבדואים בנגב ולקידום חברתי כלכלי של האוכלוסייה. בדו"ח גולדברג משנת 2008 נכתב כי "לא ניתן לפתור את בעיית ההתיישבות ואת בעיית הקרקעות מבלי לפתור את שתי הבעיות ולא ניתן לפתור את שתיהן מבלי לפתור את המצוקות של הבדואים בכללן נושא התעסוקה והרווחה החינוך גם אם נעשה רבות ומושקעים תקציבים גדולים בתחום זה".²

בספטמבר 2011 קיבלה הממשלה שתי החלטות: החלטת ממשלה מס' 3707 – התכנית להסדרת התיישבות והחלטת ממשלה מס' 3708 – פיתוח חברתי וכלכלי של אוכלוסיית הבדואים בנגב. יישום תכנית החומש נקבע לשנים 2012-2016, ומטרתה קידום האוכלוסייה הבדואית בנגב ושילובה בחברה הישראלית ובכלכלת ישראל. התקציב הכולל עמד על 1.26 מיליארד ש"ח.³ "השיקול המרכזי שביסוד החלטה זו הוא הצורך בחיזוק חוסנם הכלכלי והחברתי של יישובי הרשויות המקומיות הבדואיות שבנפת באר שבע ורמת השירותים שבהם, לשיקול עיקרי זה מתווסף הצורך בצמצום פערים בין הבדואים תושבי הנגב לבין יישובים וקבוצות אוכלוסייה אחרים, לאור הפערים הגדולים באופן מיוחד בין אוכלוסייה זו לבין כלל האוכלוסייה בישראל וכן בינם לבין שאר היישובים בנגב, בהיבטי רווחה כלכלית, תעסוקה, השכלה ונגישות לשירותים".

1 הכנסת, מרכז המחקר והמידע, "הסדרת התיישבות הבדואים בנגב", נובמבר 2013.

2 דוח של מבקר המדינה – דוח שנתי 66.

3 ג'וינט התחייב להעמיד תקציב מקביל בסך של 25 מל"ח והחברה למתנ"סים הביעה כוונה לפעול לגיוס תקציב מקביל בסך של 10 מל"ח.

פירוט מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישומם⁴

הדוח מפרט את יישום מרכיבי החלטת הממשלה על פי חלוקה למשרדים ותחומי פעילותם:

1. כלכלה ותעשייה	9. תרבות וספורט
2. חינוך	10. ביטחון
3. תחבורה ובטיחות בדרכים	11. פיתוח הנגב והגליל
4. הבינוי והשיכון	12. הרווחה והשירותים החברתיים
5. הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב	13. משרד הפנים
6. בריאות	14. חקלאות
7. תשתיות (רשות המים והרשות לפיתוח תשתיות ביוב)	15. הגנת הסביבה
8. ביטחון פנים	16. משרד ראש הממשלה

משרד הכלכלה והתעשייה

העלאת שיעור התעסוקה של האוכלוסייה הבדואית בנגב תוך גיוון מקומות התעסוקה והגברת השילוב של המועסקים במשק הישראלי.

1. הקמת והפעלת מרכזי תעסוקה ביישובים והמשך הפעלת מרכז תעסוקה אזורי

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה יפעל להתקשרות עם "ג'וינט ישראל", ובשיתוף עם המשרד לפיתוח הנגב והגליל, לצורך הקמת והפעלת מרכזי תעסוקה ביישובים ומרכז תעסוקה אזורי לפי הפירוט הבא: המשרד ימשיך להפעיל את המרכזים הקיימים ביישובים חורה ושגב שלום, וכן את המרכז האזורי, ויקים 2 מרכזים ביישובים חדשים באבו בסמה,⁵ ברהט, בערעה, בלקיה, בכסיפה ובתל שבע והכל לקידום מגוון היבטי התעסוקה בכל יישוב רבות ההכוונה, ההכשרה והליווי התעסוקתיים.

סטטוס: יושם

התכנית להקמת מרכזי תעסוקה ("ריאן"), התרחבה באופן משמעותי מאז קבלת ההחלטה (תכנית זו החלה לפעול שרם התקבלה ההחלטה). מרכזי ריאן הממוקמים בחורה ובשגב שלום ומטה המרכז המשיכו בפעילותם ובשנים האחרונות הוקמו עוד 6 מרכזים חדשים ביישובי הבדואים בנגב (לקייה, רהט, תל-שבע, ערעה בנגב, מועצה אזורית נווה מדבר, מועצה אזורית אל קסום). כיום פועלים 8 מרכזי הכוון וכן מטה מרכז במתכונת מלאה.

במסגרת פעילות מרכזי התעסוקה ניתן שירות לכ-7,500 משתתפים, מתוכם כ-2,800 משתתפים חדשים בשנת 2015. עד תם 2016 הייתה אמורה להיות מושלמת גם הקמת המרכז האחרון ביישוב כסיפה. שיעור ההשמה המצטבר מפעילות המרכזים עומד על 55% שיעורי השמה של גברים ונשים. **תכנית ההכוונה להשכלה גבוהה ומתן סיוע לאנשים עם מוגבלויות** – במהלך שנת 2015 נפתחה במסגרת מרכזי ריאן תכנית ההכוונה להשכלה גבוהה, תוך העמדת ארבעה רכזים ייעודיים לנושא. בנוסף, פועל משרד הכלכלה לגיוס של רכז ייעודי להנגשת שירותים לאנשים עם מוגבלויות ("רמפה").

4 הנחונים בדוח ערכניים לחודש אוגוסט 16'. המידע מתבסס על נתונים שנאספו מדוחות של משה היישום "הרשות לתכנון ופיתוח החקלאות ההתיישבות בכפר" במשרד החקלאות (מאי '16 ויולי '15). דוח של משה היישום משנת 2012 תחת משרד ראש הממשלה, שיחות עם משרדי ממשלה, דוח של מבקר המדינה – 66'ג, מחקר של מכון ג'וינט ברוקדייל שבחן את יישום ההחלטה (דצמבר '15) ודוח של חברת עדליא. 5 המועצה חולקה בנובמבר 2012 לשתי מועצות אזוריות: אל-קסום ונווה מדבר.

ניצול התקציב

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
ריאן	101.89	52.35	91%	28.11	144%

2. פיתוח אזורי תעשייה קיימים

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה ימשיך את פיתוחם של אזורי התעשייה הבאים: 'עידן הנגב', שגב שלום, ערעור ואזורי תעשייה במועצה האזורית אבו בסמה; כן יסייע במימון הקמת מנהלת אזורי תעשייה באבו בסמה והכל – בהתאם לכללי מנהל אזורי פיתוח במשרד הכלכלה. לאחר השלמת הפיתוח שיבוצע במסגרת תכנית זו, אזורי התעשייה יושלמו ויועברו לאחריות הרשויות המקומיות.

סטטוס: יושם חלקית

בין השנים 2015-2012 שווקו סה"כ 390 דונמים בלבד באזורי התעשייה (תכנון לשווק 1908 דונם).

שגב שלום – העבודות באזור זה עוכבו בשל טיפול לקוי של הרשות בחלק המפותח. הוחלט להשלים פיתוח באזור הקיים לפני שממשיכים בהרחבת אזור התעשייה. בוצעה הסטה תקציבית לטובת הקמת מנהלת וגיוס כוח אדם לצד ראש הרשות שסייעו להניע את התהליך ולהתחיל בעבודות פיתוח ושיווק. הושלם פיתוח אזורי התעשייה הקיים והוא מאוכלס במלואו, התכנון לשנת 2016 היה לסיים את השלמת פיתוח מתחם צפוני שלב ב'.

ערוער – סיום הפרויקט, מומלץ להעביר יתרת תקציב לשגב שלום.

עידן הנגב (להבים) – קדם פיתוח צפוי להסתיים עד אמצע שנת 2016. יתרת התקציב מיועדת להשלמות פיתוח לזמנים. המשך עבודות השלמת מערכת תשתית, היה אמור להסתיים עד אמצע 2016 ולהימסר לרשות. שלב א' של הפרויקט שווק ל-40 מפעלים קטנים ובינוניים. הקמתו של המפעל סודה-סטרם באזור הובילה להעסקה של מעל ל-800 עובדים.

נווה מדבר, אבו קרינאת וביר הדאג' – (התקציב טרם חולק בין הרשויות ואזורי התעשייה וללא תקציב מנהלת). אבו קרינאת – הושלמו עבודות הפיתוח מיתרת התקציב הקודם 8 מלש"ח, ביר אלהדאג' – ממתינים להחלטה על המשך הפיתוח, תכנון בנייה באל סיד ואום בטיין.

ניצול תקציב (מלש"ח)

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
א"ת עידן הנגב	68.00	65.34	92%	7.40	103%
א"ת שגב שלום	13.00	10.00	11%	6.72	78%
א"ת ערוער	8000	7000	68%	1.40	88%
א"ת נווה מדבר, אבו קרינאת וביר הדאג'	50,000	39.00	12%	29.00	86%

3. מתן תמריצים למעסיקים באמצעות מסלול תעסוקה לאוכלוסייה הבדואית

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה יפעיל מסלול ייחודי למעסיקים אשר יעסיקו בדואים בענפי התעשייה, והכל תוך התאמת רכיבי המסלול לצורכי התעסוקה במגזר הבדואי בנגב.

סטטוס: יושם

מתחילת התכנית, סייע מרכז ההשקעות בקליטתם של 450 מועסקים חדשים. החל משנת 2012, השנה בה הוטאם מסלול תעסוקה באופן ספציפי להעסקת עובדים בדואים, חלה עליה במספר העובדים הבדואים שהשתלבו בעבודה במסגרת המסלול. רשימת הזכאים לסבסוד מתפרסמת פעמיים בשנה. הרשימה האחרונה פורסמה בחודש יולי 2015 ורשימת הזכאים הבאה אחריה היתה אמורה להתפרסם בחציון השני של 2016. יש לציין כי מנגנון זה מופנה למעסיקים גדולים ואינו נגיש לעסקים קטנים המהווים חלק ניכר מהמעסיקים באזור. השינוי אינו מורגש בקרב נציגי גורמים הפועלים מול מעסיקים מקומיים (מרכזי ריאן דרום, סניף מעוף רהט) הטוענים כי למרות המאמץ שהם משקיעים במטרה לעודד הגשת הצעות למרכז, מעסיקים בודדים בלבד עשו זאת באמצעותם בשל חסמים שונים כגון: אי ודאות לגבי מועד בו יוגשו המכרזים, הגשת הצעה למרכז אורכת זמן, קבלת המימון מחייב דיווחים שוטפים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
מתן תמריצים למעסיקים	44.00	34.00	30.00	88%	-	88%

4. הכשרות מקצועיות

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה יקדם את ביצוען של הכשרות למבוגרים ושל לימודי הנדסאות למבוגרים, לרבות באמצעות פתיחת כיתות ומתן תמיכות ללומדים במסגרת מבחני התמיכה הקיימים לסיוע בעלות שכר הלימוד, דמי קיום והוצאות נלוות נוספות לצורך לימודיהם. תכנית לימודי הנדסאות תיבחן מדי שנה על-ידי צוות משותף של משרד הכלכלה אגף התקציבים במשרד האוצר וראש משה היישום.

סטטוס: יושם

הכשרות מבוגרים: במהלך השנים 2015-2012 הוכשרו 259 לומדים במסלולים המתוקצבים של הכשרות מבוגרים וקיבלו הכשרות מקצועיות בתחומי החשמל, קירור ומיזוג, ריתוך, וכדומה.

הכשרה טכנולוגית הנדסאים (אשב"ל): תכנית אשב"ל הינה תכנית לשילוב בדואים במסלול הכשרת הנדסאים, משנת 2013 משולבים הסטודנטים הבדואים במכללות הטכנולוגיות בכיתות מעורבות, לצד סיוע כלכלי וליווי אישי. מתחילת התכנית כ-247 תלמידים החלו לימודיהם בתחומי הנדסאות, מתוכם כ-73 תלמידים בשנת הלימודים 2016. כמו-כן, כ-100 תלמידים נוספים צפויים להשתתף בתכנית בשנת תשע"ז. היקף הסיוע בשכר לימוד ודמי קיום – השתתפות בשכר לימוד בגובה של כ-15 אלף ש"ח לתלמיד וכן מתן מלגת קיום בגובה של 17 אלף ש"ח. בנוסף, תתכנה השלמות בגין השתתפות בהוצאות נסיעה ובאגרות בחינה בגובה של עד 10,000 ש"ח. כמו-כן, ניתן מענק בגין השמה בגובה של עד 3000 ₪.

עד סוף שנת 2016 צפוי היה ניצול תקציבי של 2.6 מלש"ח להכשרות מקצועיות 28.61 לתכנית אשב"ל והכשרה טכנולוגית.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
הכשרה טכנולוגית הנדסאים	33.81	26.31	17.50	67%	-	67%
הכשרה מקצועית למבוגרים	10.00	8.00	1.12	14%	-	14%

5. הרחבת פעילות לעידוד יזמות עסקית

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה ירחיב את פעולת הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במגזר הבדואי בנגב, תוך מתן דגש ליזמות עסקית של נשים.

סטטוס: יזם

בשנה החולפת התקיימו כ-8 כנסים ייעודיים לאוכלוסיית הנשים במגזר הבדואים, שמטרתם הגדלת מודעות ליזמות ולפעילות עסקית זעירה. כמו כן, הורחב שיתוף הפעולה באמצעות עמותות: "בעצמי", "סידרא", לשם העצמת הנשים במגזר הבדואי ובאמצעות מרכזי ריאן. בנוסף משרד הכלכלה שותף לפעילות **קרן קורת להלוואות לנשים מהמגזר הערבי** – מיזם משותף של הסוכנות לסיוע לעסקים – קטנים ובינוניים עם קרנות קורת ישראל, בשיתוף משרד ראש הממשלה. מטרת התכנית הינה פיתוח עסקים זעירים על ידי מתן הלוואות חוץ בנקאיות לנשים מהמגזר הערבי והבדואי, במטרה לשפר את מצבן הכלכלי והתעסוקתי של אוכלוסיית הנשים הערביות בישראל. הסוכנות מפעילה סניף ייעודי ברהט המספק שירותים לאוכלוסיית הבדואים מאז שנת 2009. בשנת 2015 כ-420 יזמים ובעלי עסקים מהאוכלוסייה הבדואית בנגב קיבלו סיוע דרך הסניף הייעודי ברהט.

מסלול פורום בעלי עסקים בחברה הבדואית – מסלול סיוע ייעודי שנועד להקנות למנהלי חברות עסקיות הפועלות בחברה הבדואית כלים ומיומנויות ניהול, במטרה לשפר את יכולת התחרות של עסקים בדואים ולהגדיל את יעילותם. המסלול כולל ליווי ומנטורינג, מפגשים עם אנשי מקצוע בתחומי ניהול, שיווק ומימון, סיוע באיגום משאבים ובאיתור הזדמנויות לפיתוח העסק ושירותים נוספים. כיום הפורום מונה כ-25 חברים.

בשנת 2015 התקיימו **6 קורסים והכשרות ליזמים** ובעלי עסקים מהחברה הבדואית. בקורסים אלו השתתפו כ-100 יזמים ובעלי עסקים.

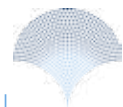
במסגרת פרויקט **מסחר מקוון** אשר נועד להגדיל את היקף המסחר המקוון של עסקים קטנים ובינוניים, ניתנים שירותים לאוכלוסייה הבדואית ולהגדלת המסחר המקוון בעסקים בדואים. עד כה כ-30 עסקים מהחברה הבדואית השתתפו בפרויקט והם נמצאים כיום במהלך מתקדם להקמת אתרי מסחר ברשת במטרה להגדיל את מגוון הלקוחות שלהם.

מסלול סיוע "בדרך לעסקים" במהלך השנים – 2012-2014 בוצעו מספר מחזוריים של המסלול אשר נועד להקנות ידע ומיומנויות ליזמים בתחילת דרכם, תוך כדי מתן דגש על פיתוח היזם ויכולותיו האישיות ובגישת למידה תוך כדי עשייה. החומרים המפורסמים לאוכלוסייה תורגמו לשפה הערבית. בשנת 2015 נבנתה תכנית שיווק ייעודית לקידום המעוף וכלי הסיוע שלו מול היזמים ובעלי העסקים בחברה הבדואית. הועמק שיתוף הפעולה בין המעוף לבין ריאן במטרה לפתוח **קורסי הכשרה מקצועית מטעם ריאן** המשולבים בקורסי יזמות מטעם המעוף.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
יזמות עסקית	14.00	12.00	107%	-	107%

6. מעונות יום

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הכלכלה יקצה תקציב להגדלת היקף הילדים והמסגרות הנהנים מסבסוד שכר הלימוד וההפעלה במעונות יום, במשפחתונים ובצהרונים וירחיב את ההכרה על צהרונים לכל צהרון שיעמוד בנהל המשרד.

סטטוס: יושם

מספר המקומות הפנויים במעונות יום גדל בשנת 2015 בכ־240 (כ־35%). בשנים האחרונות אושרו תקציבים לבניית 16 מעונות יום ביישובי התכנית. יודגש כי קצב הבינוי תלוי ברשויות המקומיות. 2 מעונות הוכרו (סה"כ 10 כיתות), לא נבנו מעונות חדשים בשנת 2016. בין השנים 2014-2015 פעלו 5 מעונות יום בארבעה יישובים בדואים. בנוסף, באותה שנה פעלו 213 משפחתונים שבהם שולבו 991 ילדים ביישובים הבאים: חורה, כסיפה, לקיה, נווה מדבר, אל קסום, תל שבע, רהט, ערעה, שגב שלום.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
מעונות יום	24.00	18.00	24.00	-	133%

משרד החינוך

קידום ההשכלה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב במטרה לתמוך בתעסוקתם:

7. תכניות ייעודיות לשיפור הישגים לימודיים

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החינוך יפעיל תכניות לצמצום הנשירה וכן יפעיל תוכניות הכוללות שעות תגבור לימודי תלמידים מתקשים, השלמת בגרות לנבחני משנה, אבחון ואיתור לקויות למידה וליווי תלמידים מאובחנים.

סטטוס: יושם

צעדים לצמצום הפערים הלימודיים: במהלך השנים 2014-2015 חלה עלייה מצטברת של 13.3% בזכאות לבגרות. מדי שנה מוקצים כ־13,000 שעות לתלמידי כיתות א-ט ו־12,000 שעות לתלמידי י-י"ב. במסגרת צמצום הפערים הלימודיים הוקצו 2,500 שעות נוספות לשובת 5 יח"ל במתמטיקה וכן בוצעו 70 אבחונים מעבר לתכנון.

תכנית "נבחני משנה": פועלת בכ־24 בתי ספר בהצלחה רבה ומידי שנה מתווספים כ־150 תלמידים זכאים לתעודת בגרות. ב־2012 השתתפו בתכנית 20 בתי ספר.⁷

הגברת ההתמדה וצמצום הנשירה: מתחילת יישום התכנית בשנת 2012 ועד סוף שנת 2015 למדו 570 תלמידים בתכנית למניעת נשירה (תכנית נחשון לתלמידי כיתות ח-ט בסיכון הכוללת העצמה לימודית, רגשית וחברתית) ניכר שיפור בהישגי התלמידים, ירידה בהיעדרויות ושיפור בהתנהגות.

תכנית "חסם לבגרות": מתחילת יישום התכנית ב־2012 עד סוף שנת 2015 למדו 968 תלמידים בתכנית חסם לבגרות.⁸

מס' התלמידים בפרויקט "נקרא יחד" בערבית לכיתות א': 500. בשנת 2014 למדו 140 תלמידים בתכנית ובשנת 2012 למדו 150.

מס' הילדים הלוקחים חלק בלימודים בסיוע ערכות אוריינות בגני החובה: 9030. בשנת 2014, 520 ילדים לקחו חלק בתכנית ובשנת 2012 – 520 ילדים לקחו חלק בתכנית.

מס' תלמידים מאובחנים במסגרת אבחון לקויות למידה: 190 תלמידים. בשנת 2014 בוצעו 258 אבחונים ובשנת 2012 בוצעו 150 אבחונים.

7 נבחן משנה הוא בוגר תיכון שסיים בהצלחה 12 שנות לימוד, ונבחן במסגרת לימודיו בבחינת בגרות אחת לפחות. נבחני משנה אינשרנים נבחנים בתנאים דומים לנבחנים אקסטרנים.

8 תכנית חסם לבגרות היא תכנית של קרן רש"י המיועדת לכיתות י"א, י"ב, שמיועדת להעלות הישגים בתחום אחד בלבד, למשל מתמטיקה.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
שיפור הישגים לימודיים, צמצום פערים לימודיים, הרחבת ההתמדה בלימודים, והשלמת בגרויות	40.37	21.36	21.11	99%	-	99%

8. שדרוג מערכת החינוך הטכנולוגי מדעי והקמת חטיבת לימודים טכנולוגיים על תיכונת

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החינוך ירחיב את היקף הפעלתן של תוכניות ללימודים טכנולוגיים ולימודים לתעודת בגרות, יפתח מסלולי המשך לכיתות יג' יד' (טכנאים והנדסאים) – ישדרג מעבדות טכנולוגיות וכן יפעל לפתיחת מגמות טכנולוגיות בהלימה לצרכי המשק והכלכלה ולהרחבת פרויקטים ותוכניות לשילוב תלמידים בתעשייה.

סטטוס: יושם

חינוך מדעי טכנולוגי: בשנת 2012 נפתחו 5 מגמות טכנולוגיות חדשות, מדד מספר מגמות ושודרגו 17 קיימות. נפתחו 17 כיתות טו"ב (טכנאים ובגרות) חדשות. בשנת 2014 11 מגמות טכנולוגיות שודרגו בתיכונים ונפתחו 66 מגמות חדשות. בנוסף 8 בתי"ס מפעילים מסלול הזנק לתעשייה.

בשנת 2015: 42 מגמות טכנולוגיות קיימות שודרגו ונפתחו 13 מגמות טכנולוגיות חדשות. נפתחו 9 כיתות טו"ב חדשות (24 כיתות י-יב). נפתחו מסלולי "הזנק לתעשייה" ב-13 בתי ספר (21 כיתות י-י"ב).

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
שדרוג מערכת החינוך טכנולוגי-מדעי	13.80	8.28	8.28	100%	-	100%
הרחבת מסלול טו"ב – חינוך טכנולוגי	4.80	1.84	1.84	100%	-	100%

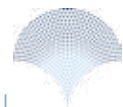
9. חיזוק המצטיינים וקידום המצוינות

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החינוך יפעיל מרכזים ותוכניות לתלמידים מצטיינים לעידוד המצוינות.

סטטוס: יושם

הוקמו 6 מרכזי מצוינות ברהט, תל שבע, ערעה בנגב ובכסיפה. במסגרת התכנית לומדים 722 תלמידים. בחורה ובשגב שלום החלו ללמוד בשנה"ל 2016 כ-180 תלמידים. בשנת 2014 למדו בתכנית 412 תלמידים ובשנת 2012 למדו בתכנית 210 תלמידים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
הקמת מרכזי מצוינות	9.50	5.03	5.03	100%	-	100%

10. חינוך לקריירה

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החינוך יפעיל תכנית לתלמידי כיתות י"ב המתמקדת בהכנת התלמידים לקראת שילוב באקדמיה ובתעסוקה.

סטטוס: יושם

בשנת 2012, השתתפו 3,244 תלמידים בהכוון מקצועי וחינוך לקריירה, 880 הורים השתתפו בהכשרה, הוכשרו 480 מורים והוקמו 24 ירידי תעסוקה.

בשנת 2014 השתתפו 3,983 תלמידים בהכוון מקצועי וחינוך לקריירה הופעלו 47 קבוצות הורים, הוכשרו 70 מורים ונרכשו 130 ערכות למידה.

בשנת 2015 השתתפו 4,703 תלמידים בהכוון מקצועי וחינוך לקריירה, הופעלו 49 קבוצות הורים, הוכשרו 63 יועצים וכ-7000 תלמידים השתמשו באתר האינטרנט המספק מידע חינוך לקריירה.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
חינוך לקריירה	4.67	2.79	97%	-	97%

11. השלמת השכלה למבוגרים

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החינוך יפעיל מגוון תוכניות להשלמת השכלה למבוגרים בדגש על נשים, מרמת שרם יסוד ועד להשלמת תעודת בגרות.

סטטוס: יושם

בשנים 2012-2013 לקחו חלק 724 מבוגרים בתכנית השלמת השכלה, רובם נשים. בשנת 2014 לא הייתה היענות בלקייה מצד הרשות והמתנס"ס ונערכו לפתיחת 2 כיתות נוספות (אחת באל־קאסום והשנייה בנווה מדבר). ברהש הכיתה נסגרה לאחר חודש מפאת מיעוט משתתפים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
השלמת השכלה מבוגרים	11.00	6.60	73%	-	73%

12. הקמת כיתות גן וכיתות בית ספר

החלטת הממשלה קבעה כי יש להקים כיתות גן וכיתות ביי"ס עפ"י תכנית החומש המתוכננת לנושא זה לשנים 2012-2016 אשר עתידה להגיע לאישור הממשלה בהחלטה נפרדת בעת קרובה.

סטטוס: לא יושם

הנושא לא עבר לאישור בהחלטה נפרדת. במגזר הבדואי קיים מחסור של כ-340 כיתות גן – כ-80 כיתות על-מנת להשוות את תנאי הצפיפות בגנים, ו-260 תוספת גנים שתיתן מענה לפערי הנוכחות. בדו"ח מבקר המדינה משנת 2015 דווח על פערים משמעותיים בין מספרי הבקשות לפתיחת גני ילדים ביישובים הבדואים שהוגשו למשרד החינוך לבין מספר הבקשות שאושרו. לדוגמה, בשנים 2012-2014 הגישה המועצה המקומית חורה 13 בקשות לפתיחת גני ילדים. מתוכן, אושרו רק ארבע בקשות, שהן כ-31% מהבקשות שהוגשו. בנוסף יש לציין, כי לפי הערכה כ-80%

מהגנים ביישובי הקבע (וכאמור, כל הגנים ביישובים הבלתי מוכרים) שוכנים במבנים שאינם תקינים, ובכלל זה קרוואנים ומבנים זמניים אחרים. קיים מחסור בגננות וסייעות.

כלל בתי הספר היסודיים במגזר הבדואי מתמודדים עם בעיות תשתית ויש צורך מתמיד בביצוע אלתורים לאור מספר הכיתות המצומצם וקצב הגידול במספר התלמידים. על פי הדוח הסיבה המרכזית להישגים הנמוכים בבתי הספר היסודיים אינה תלויה במבנים, אלא בניהול, בפיקוח ובתשתית ההוראה.⁹

13. חינוך בלתי פורמאלי פיתוח והרחבת תחום החינוך הבלתי פורמאלי

החלטת המשלה קבעה כי משרד החינוך יתקצב פעילויות בתחום החינוך הבלתי פורמאלי בדגש על העצמה ופיתוח של יכולות אישיות, על פיתוח מנהיגות צעירה ועל חיזוק הקהילתיות. כמו כן, יפעיל המשרד תכנית להשלמת השכלה לנוער מנותק. עוד נקבע כי האגף הביטחוני חברתי שבמשרד הביטחון יהיה חבר בצוות ההיגוי המחוזי – לתיאום התוכניות והפעילויות.

סטטוס: יושם

התוכניות המופעלות נותנות מענה במיוחד לבתי הספר במועצות האזוריות נווה מדבר ואל קסום. בשנים 2013-2015 נפתחו 12 סניפים של תנועות נוער והשתתפו 6,307 תלמידים. כמו כן, נפתחו 50 קבוצות צופים בית-ספריות ב-48 בתי ספר והשתתפו בהן 3,120 תלמידים.

בשנת 2012 השתתפו 2,166 ילדים בקבוצות מנהיגות ומעורבות, 1,485 השתתפו בקייטנות ו-182 ילדים בתכנית למניעת שוטטות בני נוער.

בשנת 2014 השתתפו 1,970 ילדים בקבוצות מנהיגות ומעורבות, 3,940 השתתפו בקייטנות ו-221 ילדים בתכנית למניעת שוטטות בני נוער.

בשנת 2015 השתתפו 2,066 ילדים בקבוצות מנהיגות ומעורבות, 4,200 השתתפו בקייטנות ו-308 ילדים בתכנית למניעת שוטטות בני נוער.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
חינוך בלתי פורמאלי	40.25	24.15	99%	-	99%

משרד התחבורה והבטיחות בדרכים

פיתוח תשתיות בדגש על תשתיות תומכות תעסוקה, השכלה וחברה:

14. שיפור הנגישות התחבורתית של האוכלוסייה הבדואית למוסדות השכלה ולמקומות לתעסוקה

החלטת המשלה קבעה כי משרד התחבורה, מינהל תשתיות ומינהל היבשה ישפרו את הנגישות של יישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב למוקדי השכלה ותעסוקה באמצעות הרחבת הפריסה של תחבורה ציבורית סדירה בקווים היישוביים והבין-עירוניים, שיפור של תשתיות תחבורה ציבורית למטרה זו ופיתוח עורקי התחבורה הראשיים ושיפור הבטיחות בעורקי התחבורה ביישובים.

סטטוס: יושם חלקית

על-מנת לשפר את הנגישות התחבורתית של האוכלוסייה הבדואית למוסדות ההשכלה והתעסוקה פעל משרד התחבורה לשדרוג מערך התחבורה הציבורית בין היישובים. מספר הכבישים שסלילתם תוקצבה הינו 29, מתוכם הושלמו 12 טרם החלו – 10 – בביצוע 7.

יש להדגיש כי בחלק מהפרויקטים אין אפשרות להתקדם לשלבי הביצוע לאור התנגדות התושבים. כך לדוגמא, בכסיפה לא ניתן להמשיך בפרויקט של המשך סלילת כביש כניסה ראשי קטע מערבי בשל התנגדות התושבים במקום. התכנית לפריסת שירותי תחבורה ציבורית במועצות האזוריות לא הושלמה כיוון שטרם נסללו דרכים שיאפשרו מעבר של אוטובוסים. קיים קושי בהשלמת התשתיות ביישובים מסיבות שונות: סוגיות של תביעות בעלות, חוסר מודעות של חלק מהמועצות לחשיבות התשתיות, חוסר הסכמה של התושבים לגבי מיקום התחנות ומאבקים פנימיים בין התושבים. הנושא הועבר לטיפול הרשות לפיתוח התיישבות הבדואים. התקיימו מהלכים מול הרשויות המקומיות לפינוי פולשים. מלבד ברהט ובחורה, ביישובים הבדואיים עדיין לא פועלים קווי תחבורה ציבורית עירוניים (פנימיים) במרבית המקרים בשל העובדה שהתשתיות הנדרשות לכך אינן מוכנות. במצב זה חלק גדול מהנגישות הפנימית ביישובים מתבצעת ברגל, לעיתים מרחק מספר קילומטרים.

תחבורה ציבורית: במהלך שנת 2013 הושלמו עבודות תשתית תומכת תחבורה ציבורית ביישובים תל שבע, שגב שלום, לקייה, קאסר א-סיר ואבו קרינאת. ביישובים רהט, כסיפה, חורה וערעה בנגב נערכו עבודות לשיפורי תשתית תומכת תחבורה ציבורית על מסלולים קיימים במהלך שנת 2013. במהלך השנים 2015-2016 מתוכננות עבודות שלב ב', הכוללות הרחבת כיסוי הניתן בקווים עירוניים (פנימיים). ביישובים אום בטין, ביר הדאג' וא-סייד מתנהלות בימים אלו עבודות תשתית תומכות תחבורה ציבורית, ובשנת 2016 היה אמור להתחיל שירות התחבורה הציבורית ביישובים אלו.

במהלך שנת 2015 התווספו 92 נסיעות שבועיות ביישובים הבדואים בנגב. בנוסף מתוכננת השקעה נוספת בקווים לתעסוקה במסגרת תכנית משותפת עם משרד הכלכלה והרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים. במסגרת זו יתוגברו ויתווספו לעמק שרה מלקיה, ערעה בנגב ושגב שלום.

על-פי דו"ח של מכון ברוקדייל במהלך השנים האחרונות יש עליה קבועה בשלושת הפרמטרים: כמות הקווים, כמות הנסיעות וכמות הקילומטרים. הקווים הייעודיים למוסדות ההשכלה הגבוהה (מכללת ספיר ומכללת אחוה) מלאים, ניכר כי התחבורה הציבורית מסייעת מאוד בהנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה. בנוסף, להרחבת התחבורה הציבורית יש גם תרומה תעסוקתית שכן חלק גדול מנהגי האוטובוס הם בדואים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ תקציב 2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
מנהל התשתיות	119.50	95.60	73.69	77%	45.81	125%
תחבורה ציבורית כללי	108.00	86.40	86.40	100%	-	100%
תשתיות כלליות	7.47	7.47	7.47	100%	-	100%
תחבורה ציבורית – אבו בסמה	31.36	23.52	23.52	100%	-	100%
תשתיות אבו בסמה	10.21	10.21	2.00	20%	8.21	100%

משרד הבינוי והשיכון

15. הקמת מבני ציבור

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הבינוי והשיכון יפעל להקמת מבני ציבור ביישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב. פירוש המבנים ייקבע על בסיס בחינת מלאי מוסדות הציבור הקיימים בכל יישוב, בחינת צורכי היישובים מול ראשי הרשויות המקומיות ובהתאם לקריטריונים המקובלים במשרד.

סטטוס: יושם חלקית

כדי להתמודד עם תקצוב חסר בפרויקטים שונים במשרד הבינוי והשיכון נעשו הסטות תקציביות בחלק מתחומי פעילותו.

מגרשי ספורט משולבים: יישום חלקי. במהלך שנת 2015 הסתיימו שני פרויקטים להקמת מגרשי ספורט משולבים בחורה וברהט. מגרש ספורט משולב בלקיה נמצא בתהליך שיפוץ. בנוסף התקדם פרויקט הביצוע של הקמת שני אולמות ספורט בשגב שלום וברהט.

הקמת מעונות יום: בנייתם של שלושה מעונות יום בשגב שלום, בחורה ותל שבע מצויים בהליכי סיום ביצוע.

הקמת אולמות ספורט: אולמות הספורט ברהט ושגב שלום לקראת סיום ביצוע.

ספרייה ושלוחת מתנ"ס: תכנון של ספרייה ו-2 שלוחות מתנ"ס בערוער מצוי בשלב סיום. יש אישור לתכנון מתנ"ס בשגב שלום.

16. הקמת מבנים רב-תכליתיים במועצות האזוריות נווה מדבר ואלקסום

סטטוס: לא יושם.

חמשת המבנים הרב תכליתיים בנווה מדבר ואלקסום טרם נבנו. לטענת המועצות האזוריות המבנים תוקצבו בחסר והדבר מונע את השלמת הפרויקטים.

17. בריכת השחייה ברהט

סטטוס: יושם חלקית

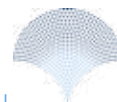
במהלך 2015 ניתן אישור תכנון, בוצע איגום משאבים וקיים אישור לצאת למכרז.

18. סבסוד בנייה רוויה

החלטת הממשלה כללה תקציב של 50 מל"ח לטובת סבסוד בניה רוויה.

סטטוס: לא יושם

מתוך התקציב שהוקצה, 40 מל"ח שימשו כמקור תקציבי להחלטת ממשלה אחרת (החלטה 2025). 10 מל"ח תוקצבו ברשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב לטובת סבסוד בניה רוויה. קיימים שני מגרשים הזכאים לסבסוד על חשבון תקציב 3,708, הראשון, בסך 94,045.76 ש"ח, והשני, 93,565.53 ש"ח. בשני התיקים אושרו העסקאות, אולם לא הועבר לזכות העסקאות תקציב הסבסוד האמור.

שיעור ניצול כולל התחייבויות	שיעור ניצול התחייבויות	ש"ח ביצוע 2015-2012	ש"ח תקציב 2015-2012	ש"ח תקציב	תחום פעולה
100%	30.83	37%	18.10	48.93	מוסדות ציבור
100%	11.27	0%	-	11.27	בריכה
100%	10.22	4%	0.48	10.70	אבו בסמה (אלקסום, נווה מדבר)

הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים (תחת משרד החקלאות)

השלמות פיתוח בשכונות ותיקות

19. השלמת פיתוח בשכונות ותיקות

החלטת הממשלה קבעה כי בהמשך להחלטה מס' 881 משנת 2003 בעניין השלמות פיתוח בשכונות ותיקות, הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב תבצע סקר צרכים להשלמות פיתוח בשכונות ותיקות ביישובי התוכנית, ותשלם את הפיתוח הנדרש על פי תוצאות הסקר. מימון התוכנית ייעשה מיתרת הכספים שלא מומשו במסגרת החלטה מס' 881 בנושא זה ומימון מהכנסות מרוכשי מגרשים לרבות משיווק יתרת המגרשים בשכונות הוותיקות והשלמות שיידרשו יבוצעו עפ"י תיאום בין הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים ואגף – התקציבים במשרד האוצר.

סטטוס: לא יושם

החלטת ממשלה 3708 כללה 50 מלש"ח לטובת סבסוד בניה רוויה. מתוך תקציב זה, 40 מלש"ח שימשו כמקור תקציבי להחלטת ממשלה 2025, ומכאן שהכספים הוסטו למקורות אחרים.

משרד הבריאות

משרד הבריאות יפעל לקידום שירותי הבריאות במגזר הבדואי

20. השלמת תשתיות בריאות ביישובי אבו בסמה

החלטת הממשלה קבעה כי במסגרת השלמת תשתיות בריאות ביישובי אל קסום ונווה מדבר, יקים ויפעיל משרד הבריאות לפחות 2 תחנות לבריאות המשפחה. התחנות יוקמו ויופעלו במסגרת המבנים הרב תכליתיים ביישובים בהן יוקמו. מימון הקמת התחנות והפעלתן ייעשה מיתרת כספי החלטת ממשלה מס' 3956 (ערב/40).

סטטוס: יושם

בשנת 2014 הופעלו תכניות להגברת הנגישות התרבותית והלשונית בטיפות החלב באמצעות מגשרות. כמו כן, נבנו 2 תחנות טיפות חלב האחת בביר הדאג והשנייה באל סייד, טיפת החלב באל קסום אמורה להיות מושלמת במהלך שנת 2016.

21. הרחבת תוכנית צמצום תמותת תינוקות בדואים

פיתוח והפעלת תוכניות התערבות מותאמות למגזר הבדואי, שיפעלו לצמצם את שיעור המומים המולדים ושיעור תמותת התינוקות.

סטטוס: יושם

22. הפעלת פרויקטים נוספים לקידום שירותי הבריאות במגזר הבדואי

החלטת הממשלה קבעה הפעלה של פרויקטים נוספים עליהם יוחלט עם משרד האוצר ובתיאום עם ראש מטה היישום (מנכ"ל משרד החקלאות), לרבות הכשרת כוח אדם, תוכניות קידום בריאות מותאמות למגזר ופיתוח תחנות לבריאות המשפחה.

סטטוס: יושם חלקית

בשנת 2014 התכניות לצמצום תמותת תינוקות כללו: יעוץ גנטי למניעת מומים ותכנית להעשרת קמ"ח. בשנת 2015 פעלה תכנית למניעת תחלואה גנטית, בהובלת המכון הגנטי במרכז הרפואי סורוקה. הוכשרו ומופעלות 9 אחיות דוברות ערבית מהמגזר הבדואי למפגשים עם נשים בהריון או לקראת היריון להסברה לגבי בדיקות סקר גנטיות וחשיבות השימוש בהן. תכנית "צמצום תמותת תינוקות" החלה לפעול בשנת 2016.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ תקציב 2012-2015	שיעור ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
הקמת טיפות חלב	3.60	3.60	100%	100%	-	100%
צמצום תמותת תינוקות	2.00	2.00	100%	100%	-	100%
פרויקטים יחודיים	8.00	3.80	48%	48%	-	48%

משרד התשתיות רשות המים, המנהל לפיתוח תשתיות ביוב (המילת"ב)

23. השלמת הסדרתם של קווי הולכה והקמתם של פתרונות קצה זמניים לביוב עד להקמתן של תשתיות ביוב קבועות ביישובי המועצה האזורית אבו בסמה

החלטת הממשלה קבעה כי המנהל לפיתוח תשתיות ביוב ומים (מילת"ב) ישתמש בתקציב של 40 מלש"ח¹⁰ לצורך ביצוע כלל הפעולות הנדרשות לשם הסדרת קווי הולכה והקמת פתרונות קצה זמניים עבור יישובי אבו בסמה. מימון הפרויקטים יעשה בצורה של מענק והלוואה. קצב ואופן חלוקת התקציב ייעשו בהתאם לקצב גידול האוכלוסייה ויכולת המימון של כל פרויקט, וייקבעו פה אחד על-ידי ועדה שתוקם לצורך מטרה זו. בראש הוועדה יעמוד נציג המילת"ב והיא תכלול נציג מאגף התקציבים במשרד האוצר, נציג ממשרד הפנים ונציג מהרשות לפיתוח התיישבות הבדואים (כיום תחת משרד החקלאות). הפתרונות הזמניים ייבנו בתיאום עם המועצה האזורית אבו בסמה והרשות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, בהתאם לקצב אכלוס כל יישוב ויישוב ובהתאם לתוכניות שהמועצה האזורית אבו בסמה תגיש למילת"ב ושיאושרו על-ידי המילת"ב.

סטטוס: יושם חלקית

בין השנים 2010-2015 תוקצבו אחד עשר פרויקטים בסך של 45.38 מלש"ח, מתוכם בוצעו פרויקטים בעלות של 20.8 מלש"ח, והיתר בביצוע. לא הוקמה ועדה מיוחדת שתבדוק את קצב גידול האוכלוסייה ויכולת המימון של כל פרויקט. לצד זאת, הפרויקטים (שהוגשו ע"י המועצות) נשפטו ואושרו בוועדת השיפוט הבינמשרדית של המילת"ב, ובתיאום עם כל הגורמים הרלוונטיים כולל ראשי המועצות והרשות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב. התיאום כלל את תחזית האוכלוסייה. הנושא הכספי נדון בוועדת השקעות של המילת"ב ועבור כל פרויקט התקבל אישור משרד הפנים על כושר החזר ומימון. לפי הסכם עם הרשות לפיתוח והסדרת הבדואים בנגב התחלת פרויקטים

10 יתרה מהחלטה 3956.

חדשים תלויה מבחינה תקציבית בתמלוגים שהרשות תקבל משיווק מגרשים. מאחר ושיווק המגרשים אינו צולח אין למנהל לפיתוח תשתיות ביוב אפשרות לתקצב פרויקטים חדשים. הפרויקטים של המילת"ב מצויים בשלבי ביצוע שונים: הקמת מאסף ראש ומכון טיפול לשפכים לדריג'את, השתתפות במט"ש שוקת, מאסף ראשי אל סייד ומערכת ביוב בביר הדאג'.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
פתרונות קצה אבו בסמה	40.00	40.00	25%	30.12	100%

המשרד לביטחון פנים – חיזוק הביטחון האישי

24. חיזוק היקף כוחות השיטור במתחם העיריות

החלטת הממשלה קבעה כי המשרד לביטחון פנים יפעל לחיזוק הביטחון האישי ביישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בתחומי הפשע, הסמים, החקירות, התנועה, הנוער ועוד, לרבות באמצעות חיזוק הפעילות בתחומי מניעת האלימות ומניעת תופעות סיוניות וכן פעולה לחיזוק מערך ההתנדבות ביישובים. למטרה זו יורחב ויחוזק היקף כוחות השיטור המקומיים ב'מתחם העיריות' בהתאם לסיכום משנת 2011.

סטטוס: יושם

1. **תחנות המשטרה** בערד, דימונה, העיריות ורהט מספקות שירותים לכלל התושבים ביישובי הקבע ובפזורה. יש לציין כי תחנת העיריות עברה ארגון מחדש בשנת 2015 באמצעות הקמת 4 נקודות משטרה הכפופות לה שיתנו מענה מיטבי לכלל גזרת התחנה כמפורט: עיריות מזרח – ערוער וכסייפה, עיריות דרום – שגב שלום, עיריות מרכז – תל שבע, ועיריות צפון – חורה ולקיה. פרט ליישובים רהט, ערוער, תל שבע ושגב שלום, בהם מתוקנת ברמת היישוב ישות משטרתית, אין פונקציות משטרתיות קבועות ליישוב עצמו (פרט למש"קים בחלק מהיישובים). מספר השוטרים הפועלים במתחם העיריות עומד על 182. התקנים במתחם העיריות כמעט הוכפלו.

מבחינת מדדי איכות של משטרת העיריות ישנה עלייה בשיעור הרצון, בתוצאות סקר השירות שעורכת משטרת ישראל, בקרב האזרחים המגיעים לתחנות לקבל שירות מ 70% בשנת 2012 ל 76% בשנת 2013. כמו כן, ישנה ירידה מתונה באחוז כתבי האישום הכללים מתוך כלל התיקים מ 14.5% בשנת 2013 ל 14.3% בשנת 2014. ניכרת עלייה באחוז כתבי האישום בנושאי אלימות מ 20.4% ב 2013 ל 25.5% ב 2014 כמו כן ישנה עלייה באחוז כתבי האישום בנושאי אמל"ח מ 15.5% ב 2013 ל 23.7% ב 2014 ולבסוף ישנה גם עלייה באחוז כתבי האישום בנושאי סמים מ 37.7% ב 2013 ל 48.1% ב 2014.

במקביל, ישנה הגברת הנוכחות והבולטות בתא השטח, הכרת השטח והדמויות, חיזוק והעמקת הקשר עם הקהילה וכן שיתופי פעולה, הכרות מעמיקה והדברות רצופה, ביצוע פעילות קהילתית ובכלל זה הסברה, מפגשים ופרסום, ביצוע פעילות יזומה וטיפול בתופעות פשיעה.

2. **תכנית עיר ללא אלימות:** תכנית עיר ללא אלימות פעלה במהלך שנת 2015 בתקציב של 2.75 מיליון ב-9 יישובים בדואים: אל קסום, חורה, כספיה, לקיה, נווה מדבר, ערעה בנגב, רהט, שגב שלום ותל שבע. הפעילויות כוללות בין היתר מדריכי מוגנות בבתי ספר, מדריכי פנאי לנוער, עובדים סוציאליים, הפעלת סיירים ופקחים אשר משימתם המרכזית היא זיהוי מתנדבים ופעילים פוטנציאליים, גיוס בניית הכשרה, השמה, ליווי ותחזוקה של מתנדבים. בנוסף מופעל מוקד אזורי בדימונה אליו מחוברים האמצעים הטכנולוגיים המותקנים בחלק מהיישובים. בשנת 2016 הפעילות ביישובים ממשיכה ומתעצמת כאשר התקציב גדל ל-2.84 מיליון שקלים. נושא מעורבות

התושבים והתנדבותם ליצירת ערים בטוחות יותר הוא נושא מרכזי בתורת העבודה של התוכנית ללא אלימות. סה"כ כ-300 בני נוער לוקחים חלק בפעילות התנדבותית במסגרת עיר ללא אלימות. כמו כן, מוקצים תקציבי פעולה נוספים לצורך הפקת חומרי הסברה לגיוס מתנדבים, הרצאות וימי עיון. בין השנים 2013-2015 השתלבו למעלה מ-3000 איש בהכשרות המיועדות למתנדבים ולפעילים. מדי שנה מתבצע סקר רחב היקף המיועד לכלל מתנדבי סיירות הורים בארץ. הסקר מצביע על שביעות רצון גדולה ועל תפיסתה של תרומת הפעילות ההתנדבותית לרווחתם של בני נוער בסיכון.

3. **תכנית הרשות למלחמה וסמים באלכוהול** הופעלה בשנת 2015 בתקציב של 724,500 עבור ישובים בדואים בדרום: חורה, לקיה, מועצה אזורית אל-קסום, נוה מדבר, ערערה שבנגב, רהט, שגב שלום ותל שבע. בשנת 2016 הפעילות ממשיכה ומתעצמת כאשר נוסף לרשימה גם הישוב כסיפה והתקציב גדל ל-825000 ש"ח. מספר המשתתפים בסדנאות ובפעילויות בשנת 2015 כ- 27,250 משתתפים בין היתר הופעל מערך הסברה ומניעה בבתי הספר, הצגות בנושא סמים ואלכוהול, תכנית "כך לספורט לא לסמים", טורניר "חודש רמדאן" כלל פעילות ספורטיבית, מנהיגות צעירה לנוער, שיתוף אנשי הדת במסגדים לטובת סוגיית מסוכנות התופעה בחברה הערבית, תכנית מניעה בנושא סמי פיצוציות בקהילה הרחבה, סדנא ארוכה ותכנית מניעה לנשים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מוזמן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
חיזוק מתחם העיריות ¹¹	209.28	175.42	188.54	107%	-	107%

משרד התרבות והספורט

2.5. פיתוח הספורט ההישגי והעממי

החלטת הממשלה קבעה כי משרד התרבות והספורט יפעיל, בכפוף לכל דין, מגוון פעילויות לפיתוח הספורט ההישגי (ענפי הכדור לסוגיהם, אתלטיקה קלה) והעממי (אופניים) ביישובי התוכנית.

סטטוס: יושם

בשנת 2015 ממשיכים לפעול 16 מועדוני ההליכה לנשים בכל הרשויות המקומיות. בכל רשות מקומית פועלות קבוצות תשתית בענפי כדור (14 קבוצות כדורגל ו-2 קבוצות כדורסל): כדורגל – חורה, כסיפה, לקיה, שגב שלום, ערערה בנגב. הקבוצות נרשמו באיחוד הכדורגל בשנת 2014. כדורסל – ברהט, ותל שבע. הקבוצות נרשמו באיחוד הכדורסל בשנת 2014.

– בנווה מדבר פועלת קבוצת כדור יד.

– השנה פועלת מחלקת ספורט במועצה אזורית אל-קסום – ובה 8 מועדוני נשים בתיכונים ו-8 קבוצות תשתיות כדור.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מוזמן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
קבוצות ספורט	4.53	3.64	1.56	43%	0.78	64%

האגף הביטחוני חברתי במשרד הביטחון

26. פעילויות בתחומי החברה, ידיעת הארץ והמנהיגות

החלטת הממשלה קבעה כי האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון יפעיל סיורי ידיעת הארץ והכרת יחידות צה"ל לתלמידים ביישובי הרשויות המקומיות הבדואיות, קייטנות לילדי כוחות הביטחון וסמינרים לפיתוח המנהיגות.

סטטוס: יושם

קייטנות ילדי משרתי כוחות הביטחון: במטרה לעודד ולתגמל את משרתי כוחות הביטחון מקיים האגף הביטחוני חברתי קייטנות בחופשת הקיץ. הקייטנות מיועדות לבני ובנות משרתי כוחות הביטחון בעבר ובהווה, לתלמידי כיתות ה'–ז'. משך הקייטנה שבוע עד עשרה ימים. בקייטנה זוכים הילדים למגוון רחב של אטרקציות. השנה השתתפו 350 תלמידים בקייטנה. בשנת 2014 לא התקיימה קייטנה לאור "צוק איתן". בשנת 2012 השתתפו בקייטנה 180 תלמידים.

ימי מורשת: יום סיור מלווה ע"י מדריך מהאגף הביטחוני חברתי. ביום זה מסיירים באתר מורשת או יחידות צה"ל, ובמהלך היום מועברים תכנים ערכיים לבני הנוער. השנה השתתפו 500 תלמידים.

סדנת השילוב בחברה הישראלית: סדנה בת 5 שעות המועברת בשפה הערבית ומפרטת את הקשר בין האוכלוסייה הבדואית למדינת ישראל ואפשרויות השילוב בחברה הישראלית כולל השירות הצבאי. הסדנה מלווה בסרטונים ומצגות ומציגה לנוער את האלטרנטיבות בשילוב החברה הישראלית. הסדנה מועברת ע"י קצינים בני העדה הבדואית. בסדנה לקחו חלק 900 ילדים בשנת 2015.

סמינר מנהיגות: מטרת הסמינר הינה להוביל לאורח חיים דמוקרטי לערכי היסוד של החברה הישראלית וכן לעודד בני נוער לתפקידי מנהיגות למען הקהילה החברה והמדינה. השנה לקחו חלק 90 משתתפים. בשנת 2014 השתתפו 200 תלמידים בסמינר מנהיגות.

קבוצות "אחרי לשטח": הרעיון המרכזי בפעילות קבוצות "אחרי" הוא להחדיר בבני הנוער תחושות הצלחה ומסוגלות, חוק אמונה כי לכל אחד ואחת יש הפוטנציאל לנהל אורח חיים תקין ולהיות אזרח שווה במדינה. בשנת 2014 פעלו שתי קבוצות ובשנת 2012 פעלה קבוצה אחת. בשנת 2016 השנה פעלו חמש קבוצות אחרי לשטח (25 תלמידים בקבוצה).

כמו כן, מקיים האגף הביטחוני חברתי ימי עיון במרכז רבין, סדרות גדנ"ע וימי עיון לרכזים חברתיים ומפקחים. יום עיון "להכיר את האחר" במרכז רבין, מיועד לתלמידי כיתות י"א, בהם לומדים על מנהיגות וההיסטוריה של מדינת ישראל. השנה השתתפו בסמינר 60 קבוצות של 1,400 משתתפים.

סיורי מורשת, סדנאות והכרת הארץ: בשנת 2014 השתתפו 2745 תלמידים בסיורים. בשנת 2012 השתתפו 4250 תלמידים.

החסם המרכזי הוא התנגדות מצד ועדי הורים או גורמים חיצונים המוביל לכך שמתוך 34 בתי"ס המשרד עובד עם 21 בתי"ס בלבד.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
סיורי ידיעת הארץ וקייטנות עבור ילדי משרתי כוחות הביטחון	3.73	3.00	3.00	100%		100%

המשרד לפיתוח הנגב והגליל

27. הפעלת תכנית לקידום המצטיינים והמצוינות

החלטת הממשלה קבעה כי המשרד לפיתוח הנגב והגליל ירחיב את הפעלתה של התוכנית לשיפוח המצוינות בקרב תלמידי תיכון בכלל יישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב. בהתאם לסיכום בין המשרד לפיתוח הנגב והגליל לבין החברה למתנ"סים, תפעל החברה למתנ"סים לגייס תקציב מקביל לצורך הפעלת התוכנית לקידום המצטיינים והמצוינות בסך של 2 מלש"ח לשנה, ובסך הכל לגיוס 10 מלש"ח לכל תקופת התוכנית.

סטטוס: יושם

תכנית המצוינות: אתגרים לאקדמיה פועלת כיום בכל היישובים הבדואים בנגב (למעט תל שבע), ב-8 מוקדים, ובתכנית משתתפים השנה כ-680 תלמידים מצטיינים בשכבות ט'-י"ב. כ-70% הינן בנות. הדגש בתוכנית הינו על 3 צירים: לימודי – בגרויות, חברתי – מנהיגות, ותעסוקתי – הכנה לעולם העבודה ובחירת מקצוע וקריירה, הכנה לאקדמיה. בשנה"ל 2015 היה שיתוף פעולה עם חברת ההייטק (נס-טכנולוגיות) בקידום תכנית לפיתוח מנהיגות טכנולוגית לכיתות י' (מסלול דו שנתי) בשלושה יישובים (ערעה, כסיפה וחורה), ולוקחים בה חלק 75 תלמידים, מתוך מטרה לשלב את הבוגרים במקצועות פורצי דרך שיאפשרו את שילובם בתעשיית ההייטק המתפתחת בנגב. משנת 2012 ועד היום, סיימו את התוכנית כ-720 בוגרים, 80% מהם השתלבו באקדמיה באוניברסיטאות ומכללות בארץ ובחו"ל. כ-55% מהבוגרים לומדים בחוגים יוקרתיים ובמקצועות פורצי דרך, כמו: רפואה, רוקחות, מחשבים, הנדסה, פיזיותרפיה, הוראת מדעים, משפטים. מדד ההצלחה הבולט: למעלה מ-60% מהסטודנטים בתוכנית "ניצני מדבר" (מכינה לפקולטות בריאות, הנדסה ומדעים באוניברסיטת בן גוריון) הם בוגרי תכנית המצוינות.

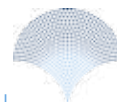
28. הקמת מרכזי צעירים

החלטת הממשלה קבעה כי המשרד לפיתוח הנגב והגליל יפעיל בחלק מיישובי הרשויות המקומיות הבדואיות מרכזי צעירים ליצירת עוגן חברתי לצעירים ביישוב, עם דגש על קידום השכלה, תעסוקה ומנהיגות לצעירים.

סטטוס: יושם

מרכז הצעירים: בשנת 2012 הוקם מרכז צעירים בעיר רהט, מדובר במרכז צעירים מצליח המקדם תכניות ופעילויות רבות לטובת האוכלוסייה המקומית לגילאים 18-35. מרכז הצעירים נתן מענה ל-3,605 משתתפים בהשכלה גבוהה. לאור הצלחתו מקדם המשרד לפיתוח הנגב והגליל את פתיחתו של מרכז צעירים ביישוב חורה. הכוונה היא להפעילו בחודשים הקרובים ולדון בהקמתו של מרכז צעירים נוסף.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	שיעור ניצול מוזמן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
תכנית מצוינות	10.00	8.00	7.81	-	98%
הקמת מרכזי צעירים	2.25	1.50	1.00	-	67%

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הרחבת שירותי הרווחה האזוריים והיישובים

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הרווחה והשירותים החברתיים ירחיב את השירותים האזוריים הניתנים לאוכלוסייה הבדואית על ידי הקמת מסגרת חוץ ביתית לילדים ולבני נוער בדואים ('אורחות במדבר') ומסגרת לטיפול בצעירים בסיכון ('אוהל חם'), והפעלת תוכניות מניעה וטיפול בלשכות הרווחה ביישובי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב, במסגרת נהלי התקצוב הקיימים של משרד הרווחה והשירותים החברתיים. כן יפעיל המשרד שירות רווחה נייד ביישובי המועצה האזורית אבו בסמה.

29. תכנית "אהל חם"

התכנית מספקת מענה לנערים ונערות הנמצאים בסיכון מוגבר ושאנם מצויים במסגרת מוגדרת.

סטטוס: יושם

בשנת 2012 השתתפו בתוכנית 47 נערים, בשנת 2014 65 ובשנת 2015 57 נערים בשגב שלום.

30. שרותי רווחה ניידים

הפעלת שירותי רווחה ניידים במועצה האזורית אבו־בסמה.

סטטוס: יושם חלקית

המשאית המיועדת למועצה אזורית נווה מדבר נרכשה והיתה אמורה להתחיל לפעול ולספק שירותים ביישובים במהלך שנת 2016. לאחר בחינת הפיילוט בנווה מדבר, תירכש משאית לאל־קסום.

31. אורחות מדבר

אורחות מדבר הינה מסגרת משלבת בקהילה לנערים מהמגזר הבדואי. במקום צוות מוביל: מנהל, רכז ועו"ס לצד מדריכים. הנערים יוצאים ללמוד מחוץ למסגרת, ובהמשך היום נרתמים לתכנית מובנית וסדורה של סדר היום הרבות: טיפול, פעילות בשעות הפנאי ועוד.

סטטוס: יושם

במהלך שנת 2014 השתתפו בתוכנית 3 נערים ובשנת 2015 - 6 נערים.

32. הפעלת תכניות מניעה וטיפול (מט"ל)

סטטוס: יושם

התכנית פועלת במחלקות לשירותים חברתיים ב־11 ישובים. מועדון טיפולי לנוער נותן מענה ל־30 בני נוער: 15 נערים מגיעים שלושה ימים בשבוע ו־15 מקבלים מענה של ליווי. במט"ל פועלים עו"ס ומדריך וכן מתקיימות סדנאות ופעולות לטובת הנערים.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב	סה"כ ביצוע 2012-2015	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
	2015-2012	2015-2012				

100%	3.00	25%	1.00	4.00	6.00	שירותים ניידים
100%	-	100%	2.80	2.80	3.50	אוהל חם
100%	4.05	12%	0.55	4.60	8.10	אורחות מדבר
100%	5.83	9%	0.57	6.40	6.40	פרויקטים במחלקות הרווחה

משרד הפנים

3.3. חיזוק הסגל הבכיר ברשויות המקומיות הבדואיות

החלטת הממשלה קבעה כי משרד הפנים יפעל לסייע לרשויות המקומיות הבדואיות להפעיל תכנית לחיזוק יכולות הניהול, לרבות בתחום הכלכלה, הארגון ומתן השירות, של בעלי התפקידים הבכירים ברשויות המקומיות הבדואיות בנגב.

סטטוס: יושם

הפעילות שהתקיימה באמצעות מפעם¹² הדרום כללה: מיפוי תכניות ומבט אסטרטגי קדימה באחת הרשויות, קורס הנחיית קבוצות לעו"ס, השתלמויות לפיתוח מנהלים בנושאים של גישור, תכניות עבודה ותפיסת, תפקיד, השתלמות לחברי מועצה, השתתפות במסגרת הכשרה בקורס מהנדסי עיר ובקורס מנכ"לים, הכנת מתווה לתכנון אסטרטגי, אימון וליווי מנהלים ובעלי תפקידים, מפגש וסיור ברהט, קורס למנהלות לשכה לחיזוק הצד האדמיניסטרטיבי והזיכרון הארגוני. התפרסם דו"ח לאסטרטגיה וכיווני פעולה לעבודה ברשויות הבדואיות, הכשרה במערכת GIS בנוסף התקיימו פורומים מקצועיים למהנדסים ומזכירים ברשויות המקומיות. התקיים פורום מהנדסים במועצות האזוריות ופורום מזכירים ברשויות הבדואיות.

הקשיים בישום ההחלטות: לעיתים יש חוסר אמון מצד חלק מהרשויות להחלטות ממשלה ולכן קושי ליזום שיתופי פעולה, בחלק מהרשויות יש מחסום לקבל סיוע מגורמים חיצוניים, קשיי ארגון.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
חיזוק רשויות מקומיות	2.48	1.46	59%	-	59%

משרד החקלאות

החלטת הממשלה קבעה כי משרד החקלאות יפעל לפיתוח תחום העדר באמצעות הקמת מכלאות לעדרים בדואים ובחורה, על-מנת להעמיד פתרון למגדלי העדרים ולהוציא את העדרים מהיישובים ועל-ידי כך לשפר את תנאי החיים בהם. כמו כן, יפעל לקידום המחקר העוסק בהשבחת העדר ובטיפוחו. משרד החקלאות יקים ויפתח מיזמים חקלאיים במועצה האזורית אבו בסמה, על-פי תכנית שתיקבע ע"י המשרד בתיאום עם המועצה האזורית.

12 "מערכת המפעמים" הינה שותפות של משרד הפנים והרשויות המקומיות. המפעם פועל לשיפור ביצועי הרשות המקומית והתמקצעות עובדיה, באמצעות קיום פעולות הדרכה, תכנון וליווי תהליכי פיתוח ארגוני, יעוץ, אימון, וניהול שותפויות. (מתוך דוח מכון ברוקדייל 2015, אתר משרד הפנים).

34. פרויקט מכלאות צאן דודאים

סטטוס: לא יושם

המכלאה לא הוקמה, בהתאם לדו"ח ריחות שבוצע, המשרד להגנת הסביבה הגביל את אכלוס המקום. במקום אתר שהיה מיועד לכ-15,000 ראשי צאן, ניתן אישור לכ-3,000 ראש. עלויות ההקמה והתחזוקה של אתר להיקף זה של עדר, אינו מצדיק את הקמתו. בישיבה משותפת שהתקיימה בחודש מרץ 2016 בהשתתפות ראש העיר רהט וראש מועצת בני שמעון יחד עם נציגי כל המשרדים המעורבים, הוחלט לא להקים את המיזם במקום שהוצע ולאחר מקום חלופי לפרויקט.

35. פרויקט מכלאת צאן חורה

סטטוס: יושם חלקית

המכלאה לא הוקמה, האתר אמור לאכלס כ-26 מכלאות, מספר המכלאות הסופי יקבע בהתאם לגודל העדר. במסגרת "קול קורא" נבחרו 2 מגדלים פוטנציאליים. צפי ביצוע במהלך שנת 2016 וצפי אכלוס בסוף שנת 2016.

36. מיזמים חקלאיים אבו בסמה

סטטוס: לא יושם

לא הוצאו לפועל מיזמים, עקב אי הסכמה בין הרשות המקומית למשרד החקלאות באשר לפעולות שתתקצבנה במסגרת זו.

37. מחקר השבחת עדר

סטטוס: יושם

בוצעו שני מחקרים, בשנת 2014, אושרו ומומנו 2 המחקרים היחידים שהוגשו בנושא בקול הקורא: מחקר אחד בנושא הקמת משקי מודל בעדר הבדואי ודרך לייעול משק הרבייה. מחקר שני בנושא הגברת הידע על רמת הנגיעות בברוצלוזיס של הצאן בנגב כבסיס ליצירת עדרי מודל לטיפוח הצאן במגזר הבדואי. המחקרים אושרו בחודש דצמבר 2013 והתחילו בשנת 2014 החוקרים הגישו בשנת 2015 את הדוח המדעי של השנה הראשונה ונתרו עדיין שתי שנות מחקר.

תחום פעולה	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ תקציב 2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
מכלאת צאן דודאים	12.00	12.00	0.40	3%	8.60	75%
מכלאת צאן חורה	2.00	2.00	-	0%	2.00	100%
מיזמים חקלאיים באבו בסמה	2.00	1.75	-	0%	-	0%
מחקר השבחת עדר	1.50	1.50	0.21	14%	0.74	63%

המשרד להגנת הסביבה, פרויקטים מיוחדים

38. פרויקטים סביבתיים מיוחדים

המשרד להגנת הסביבה לא היה שותף בהחלטת הממשלה 3708 ואולם בשנת 2014 הועבר למשרד תקציב בגובה 20.98 מלש"ח לאור צרכים שהועלו מהרשויות המקומיות הבדואיות בדבר רצון לחולל שינוי באיכות הסביבה במרחב הישובים הבדואים בנגב. מטה היישום במשרד ראש הממשלה העביר את מלוא התקציב שהועמד לטובת פרויקטים מיוחדים למשרד להגנת הסביבה. משרד הגנת הסביבה העמיד מצידו סכומים נוספים לטובת שורה של מיזמים שבוצעו בישובים. בהתאם להחלטת ממשלה 546 מיום 14.07.13 "התכנית הלאומית לפיתוח הנגב לאור יישום המהלך להעתקת מחנות צה"ל לנגב" הועבר התקציב של פרויקטים נוספים מהחלטת ממשלה 3708 למשרד להגנת הסביבה. הפעולות המבוצעות במסגרת המשרד להגנת הסביבה הינן: שיקום נחלים, שיקום מפגעי פסולת בכל הרשויות ופינוי פסולת במועצות האזוריות.

תחום פעולה	סה"כ תקציב	סה"כ תקציב 2015-2012	סה"כ ביצוע 2015-2012	שיעור ניצול מזומן	יתרת התחייבויות	שיעור ניצול כולל התחייבויות
פרויקטים מיוחדים	20.98	16.80	4.09	24%	16.89	125%

משרד ראש הממשלה / משרד החקלאות

39. מטה היישום

בהחלטת הממשלה נקבע כי מטה היישום שהוקם במשרד ראש הממשלה יהיה אחראי ליישום תכנית הפיתוח ובמסגרת זו לבצע מעקב ובקרה על ביצוע תכניות העבודה של משרדי הממשלה המפעילים אותה, ולגבש לפי צורך נהלים לעבודת יישום התכנית בין משרדי הממשלה ובין הרשויות המקומיות הבדואיות.

סטטוס: יושם

בהחלטת הממשלה נקבע כי מטה היישום ינהל מעקב ובקרה על יישום תכנית הפיתוח. אחרי שהועברה האחריות ממשרד ראש הממשלה למשרד החקלאות בינואר 2014 האחריות לנושא הסדרת ההתיישבות של הבדואים בנגב והמעקב אחר פיתוח כלכלי-חברתי, שולבו לעבודה במשרד עובדי מטה היישום, שעבדו קודם תחת משרד ראש הממשלה. עד חודש ספטמבר 2015, פרשו רוב העובדים ממשרד החקלאות ונותר רק עובד אחד מתוך שלושת אנשי הצוות לבצע את המעקב והבקרה על תכנית הפיתוח. מדוח מבקר המדינה עלה כי עובד יחיד מתקשה לבצע את משימת הפיקוח והמעקב על פעולות של כותריסר משרדי ממשלה המשתתפים בתוכנית, משימה כוללת מגעים בכתב ובעל פה עם אנשי המקצוע במשרדי הממשלה, עם ראשי רשויות מקומיות ועובדיהן ועם חברות ועובדיהן הפועלים במסגרת התכנית ובהם מהנדסים, אנשי חינוך, עובדי רווחה ובריאות. תשובת משרד החקלאות למבקר המדינה היא "כי כוח האדם לבקרה על תכנית הפיתוח תוגבר וכיום עבודת המעקב והבקרה מסורה... בידי מספר עובדים... ובימים אלה בוחנים מועמדים למרכז מידע שישולב במעקב ובקרה".

40. מנגנוני בקרה ומעקב על יישום החלטת הממשלה

בנוסף למטה היישום, נקבע בהחלטת הממשלה על הקמת שלושה מנגנונים שתפקידם להניע שיתוף פעולה בין-משרדי בהערכת יישומה:

1) ועדת היגוי בין-משרדית של מנכ"לי משרדי הממשלה לתיאום בין משרדי הממשלה ובקרה על התקדמות יישום התכנית; תתכנס פעם בחצי שנה. הועדה תהיה אחראית, בין היתר, לאישור תכניות העבודה המפורטות של המשרדים בנוגע לתכנית.

2) ועדה מקצועית אזורית לתיאום בין הרשויות המקומיות ובין משרדי הממשלה בענייני ביצוע התכנית ולתקשורת עם התושבים בתהליך הביצוע; תתכנס אחת לשלושה חודשים. בראשה יעמוד ראש מטה היישום ובין חבריה יהיו גם ראשי היישובים הבדואיים. הוועדה תפעל בין השאר, להסרת חסמים ולהגברת התיאום בין משרדי הממשלה ובין ראשי היישובים. פעם בחצי שנה תדווח הוועדה לוועדת ההיגוי על התקדמות התכנית.

3) מחקר לבדיקת יישום הפעולות שהוטל על המשרדים לבצען, והשלכותיהן על חיי האוכלוסייה הבדואית בנגב.

סטטוס¹³: יושם חלקית

1. ועדת היגוי בין משרדית:

ועדת ההיגוי התכנסה מספר פעמים מאז הוקמה, שלוש פעמים בשנת 2014, הישיבה האחרונה התקיימה בדצמבר באותה שנה. חברי הוועדה ציינו חסמים לביצוע התוכנית שיש להתמודד עמם כדי שניתן יהיה ליישם את התכנית על פי המתוכנן ולהשלים את העבודות המבוצעות על פיה ביישובים. משרד מבקר המדינה העיר למשרד החקלאות, הממונה הנוכחי על הנושא, כי יש לקיים את ועדת ההיגוי לכל הפחות בתדירות שנקבעה בהחלטת הממשלה. הדבר נחוץ על מנת ללבן את דרכי ההתמודדות של משרדי הממשלה המפעילים את התוכנית עם חסמים שעולים ביישומה, כמו כן, לנוכח חילופי הגברי בתפקיד המנכ"לים עם כינונה של ממשלה חדשה יש צורך שהמנכ"לים שנכנסו לתפקידם בשנת 2015, יכירו בהקדם את התכנית ואת הפעולות שמשרדיהם אמורים לבצע במסגרתה. בתשובת משרד החקלאות למשרד מבקר המדינה מדצמבר 2015 נכתב, כי מאז סיום ביקורת זו התכנסה ועדת ההיגוי שוב, בנובמבר 2015, בראשותו של השר אורי אריאל, "בישיבה זו הוצגו עיקרי ממצאי הדו"ח הראשון של גוף המחקר המלווה את יישום ההחלטה... וכן התקיים דיווח ודיון לסיכום שנת 2014 ודו"ח ביצוע חציוני לשנת 2015". כינוס הישיבה האחרון היה במאי 2016.

2. ועדה מקצועית אזורית:

הועדה התכנסה פעם אחת בלבד ביולי 2012, בה הוצגו ציפיות החברים מן התכנית. מאז לא התכנסה עוד הועדה. משרד מבקר המדינה העלה עניין זה במהלך ביקורת לפני משרד החקלאות והעיר כי הואיל ומשרד החקלאות הופקד על כינוס הועדה המקצועית אזורית, היה עליו לפעול להבטחת פעולתה. בתשובה מאוקטובר 2015 למשרד מבקר המדינה כתבה המנהלת ברשות התכנון: "מהניסיון... של מטה היישום למדנו שזה לא עבד. כחלופה לכך [לוועדה המקצועית-אזורית] נוצרו מעגלי עבודה אחרים: פגישות עבודה של צוות המערך ברשויות... השר מזמן את ראשי הרשויות לפגישות עם השרים וצוותי המשרדים השונים – נשיא, חינוך, ביטחון פנים, יו"ר הכנסת ועוד. זאת מעבר לסיורים תכופים אצלם". בתשובת משרד החקלאות מדצמבר 2015 למשרד מבקר המדינה נכתב, כי "במהלך הרבעון הראשון של 2016 יקבע מועד לכינוסה" של הוועדה המקצועית-אזורית. מועד כינוס הועדה האחרון היה בתאריך 9.5.2016.

3. מחקר מלווה:

בהחלטת הממשלה נקבע שתכנית הפיתוח תלווה במחקר הערכה. את המחקר, שעלותו תוקצבה במיליון ש"ח, מבצע מכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל (להלן – מכון המחקר). שיוטת דוח ראשונה על כמה היבטים הנוגעים לביצוע התכנית הוגשה ביולי 2015 למשרד החקלאות. דוח הביניים הראשון בחן את יישום ההחלטה ותוצאותיה בשלושה תחומי ליבה: תעסוקה, פיתוח תשתיות תומכות תעסוקה וחיוזן הביטחון האישי. התכנון היה לפרסם בתחילת שנת 2016 דוח נוסף שיתמקד בתחום הליבה של קידום השכלה תומכת תעסוקה. דוח ביניים נוסף יוגש במחצית

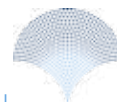
13 המידע לקוח מדו"ח מבקר המדינה ומסיכום דיונים.

2016 ודוח מסכם יוגש במחצית שנת 2017. למחקר שתי מטרות מרכזיות: בחינת יישום ההחלטה, תוצאותיה. הדוח הציג הישגים, אתגרים וכיווני פעולה עתידיים להתמודדות עם האתגרים. יש לציין כי משה היישום מפרסם את הדוחות באופן שקוף לציבור.

בנוסף, על-פי החלטת ממשלה מיוני 2014 הוקמה ועדת שרים לענייני הסדרת ההתיישבות ופיתוח חברתי-כלכלי של הבדואים בנגב (להלן – ועדת השרים).¹⁴ בתום הדיון החליטה ועדת השרים כי נוסף על התפקידים שהוטלו על הרשות להסדרה עם הקמתה, היא תעסוק גם ביישום המדיניות שיקבע משרד החקלאות בנושאי פיתוח חברתי וכלכלי של הבדואים בנגב. עוד הוחלט לשנות את שם הרשות ל"רשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב" ולהכין תכנית תקציבית לשנים 2015-2016 לשם חיזוק חברתי-כלכלי של היישובים, מעבר לפעולות הנעשות במסגרת תכנית הפיתוח.

כמו כן, בהמשך להחלטה 3708, בהחלטה 1877 מיום 11/08/2016 בנושא תכנית החומש שנתית (2017-2021) לפיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב, נקבע כי יש "להביא לאישור הממשלה הצעת החלטה מפורטת בנוגע לפיתוח חברתי-כלכלי לחברה הבדואית בנגב בשנים 2017-2021 עד יום 30.9.2016".

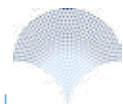
14 בהחלטת הממשלה 1695 מיום 8.6.14 נכתב כי יו"ר הוועדה הוא ראש הממשלה; הוועדה "תדון בכלל הסוגיות והנושאים הקשורים להתיישבות בדואים בנגב, ובכל דבר ועניין שראש הממשלה יראה לנכון להעלות בפני הוועדה הקשור בנושאים אלה. הוועדה תעסוק בפרויקטים שונים בתחומי פיתוח חברתי, כלכלה, תעסוקה, השכלה, חינוך, רווחה ומתן שירותים לתושבים בקרב בדואים בנגב ובהקצאת מקורות תקציביים ליישום פרויקטים אלו".

טבלה מסכמת - מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישום

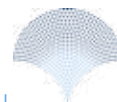
משרד אחראי	מרכיבי ההחלטה	סטטוס	סטטוס
משרד הכלכלה והתעשייה	1. הקמת מרכזי ריאן	כיום פועלים 8 מרכזי הכוון וכן משה מרכז במתכונת מלאה.	יושם
	2. פיתוח אזורי תעשייה קיימים	בין השנים 2012-2015 שווקו סה"כ 390 דונמים בלבד באזורי התעשייה (תכנון לשווק 1908 דונם). ערוער-הסתיימו העבודות עידן הנגב התכנון לסיום באמצע 2016 ומסירת התשתית לרשות שגב שלום- תכנון לשנת 2016- סיום השלמת פיתוח מתחם צפוני שלב ב'. אבו קרינאת- הסתיימו העבודות מוכן לשיווק ביר האדג' - בשלבי תכנון	חלקית יושם
	3. מתן תמריצים למעסיקים באמצעות מסלול תעסוקה לאוכלוסייה הבדואית	מתחילת התכנית, סייע מרכז ההשקעות בקליטתם של 450 מועסקים חדשים. רשימת הזכאים לסבסוד מתפרסמת פעמיים בשנה.	חלקית יושם
	4. א. הכשרת מקצועיות למבוגרים ב. הכשרה טכנולוגית הנדסאים	הוכשרו 259 לומדים במסלולים המתוקצבים של הכשרה טכנולוגית- משנת 2013 מתחילת התוכנית כ- 247 התלמידים החלו לימודיהם בתחומי ההנדסאות, מתוכם כ- 73 תלמידים בשנת הלימודים 2016. כמו כן, כ- 100 תלמידים נוספים צפויים להשתתף בתכנית בשנת 2017.	יושם
	5. יזמות עסקית	התקיימו קורסים הכשרות וכנסים ייעודיים לאוכלוסיית הנשים והיזמים כדי להגביר פעילות עסקית זעירה ולהקנות הכשרה וכלים ייעודיים ליזמות.	יושם
	6. מעונות יום	מספר המקומות הפנויים במעונות יום גדל בשנת 2015 בכ- 240 (כ- 35%).	יושם

משרד אחראי	מרכיבי ההחלטה	סטטוס	סטטוס
משרד החינוך	7. תוכניות ייעודיות לשיפור הישגים לימודיים	☒	קיימות מספר תוכניות: במסגרת צמצום הפערים הלימודיים דרך הגדלת שעות, אבחונים והגברת התמדה וצמצום הנשירה, תכנית נבחני משנה, פרויקט "נקרא יחד".
	8. שדרוג מערכת החינוך הטכנולוגי	☒	בשנת 2015: 42 מגמות טכנולוגיות קיימות שודרגו ונפתחו 13 מגמות טכנולוגיות חדשות. נפתחו 9 כיתות סו"ב חדשות ונפתחו מסלולי "הזנק לתעשייה" ב- 13 בתי ספר.
	9. חיזוק המצטיינים וקידום המצוינות	☒	הוקמו 6 מרכזי מצוינות ברהט, תל שבע, ערעה בנגב ובכסייפה.
	10. חינוך לקריירה	☒	מתקיימת פעילות הכוון מקצועי וחינוך לקריירה לצד קבוצות הורים והכשרת יועצים.
	11. השלמת השכלה למבוגרים	☒	724 מבוגרים לקחו חלק בתכנית השלמת השכלה רובן נשים.
	12. הקמת כיתות גן וכיתות בית ספר	☐	הנושא לא עבר לאישור בהחלטה נפרדת
משרד התחבורה והבטיחות בדרכים	13. חינוך בלתי פורמאלי	☒	התבצעו פעילויות שונות בנושא חינוך בלתי פורמאלי בהן: פתיחת סניפי תנועות נוער, קבוצות מנהיגות ומעורבות, קייטנות ותכניות למניעת שוטטות.
	14. שיפור הנגישות התחבורתית של האוכלוסייה הבדואית למוסדות השכלה	☒	מספר כבישים שסלילתם תוקצבה הינו 29, מתוכן הושלמו 12, סרם החלו 10, ו-7 מוגדרות בביצוע. אין אפשרות להתקדם לשלבי הביצוע בחלק הפרויקטים בשל סיבות שונות: תביעות בעלות, העדר תשתיות.

משרד אחראי	מרכיבי ההחלטה	סטטוס	סטטוס
משרד הבינוי והשיכון	15. הקמת מבני ציבור	☒	מעונות יום-סיימו להקים, מגרשי ספורט- חלק מהמגרשים עדיין בהקמה, ספרייה- בתהליכי הקמה,
	16. הקמת מבנים רב תכליתיים בנווה מדבר ואלקסום	☐	חמשת המבנים טרם נבנו, בשל תקצוב חסר
	17. בניית בריכה	☐	בוצע איגום משאבים וקיים אישור לצאת למכרז
	18. סבסוד בנייה רוויה	☐	
	19. השלמות פיתוח בשכונות ותיקות	☐	החלטת ממשלה 3708 כללה 50 מלש"ח לטובת סבסוד בניה רוויה. מתוך תקציב זה, 40 מלש"ח שימשו כמקור תקציבי להחלטת ממשלה 2025.
משרד הבריאות	20. השלמת תשתיות בריאות ביישובי אבו בסמה	☒	נבנו 2 תחנות טיפות חלב, טיפת החלב באל קסום תושלם במהלך שנת 2016
	21. תוכנית צמצום תמותת תינוקות	☒	תחיל לפעול בשנת 2016, בשנת 2014 התכניות לצמצום תמותת תינוקות כללו: יעוץ גנטי למניעת מומים ותכנית להעשרת קמ"ח.
	22. פרויקטים נוספים לקידום שירותי הבריאות	☒	פעלה תכנית למניעת תחלואה גנטית, בהובלת המכון הגנטי במרכז הרפואי סורוקה, לא נוצל כל התקציב.
משרד התשתיות רשות המים	23. הקמת פתרונות קצה	☒	תוקצבו אחד עשר פרויקטים בסך של- 45.38 מלש"ח, מתוכם בוצעו פרויקטים בעלות של 20.8 מלש"ח, והיתר בביצוע.
המשרד לביטחון פנים	24. הגדלת מספר השוטרים במתחם העיירות	☒	מספר השוטרים במתחם העיירות גדל, הפעלת תכנית עיר ללא אלימות בתשעה ישובים, הפעלת תכנית הרשות למאבק בסמים ואלכוהול
משרד התרבות והספורט	25. פיתוח הספורט ההישגי והעממי	☒	ממשיכים לפעול מועדוני הליכה לנשים בכל הרשויות המקומיות וכן פועלות תשתיות בענפי הכדור
האגף הביטחוני חברתי במשרד הביטחון	26. פעילויות בתחומי החברה, ידיעת הארץ והמנהיגות	☒	בין הפעילויות: קייטנה לילדי משרתי כוחות הביטחון, ימי סיור באתרי מורשת, סדנאות מנהיגות ושילוב בחברה הישראלית
המשרד לפיתוח הנגב והגליל	27. תוכנית לקידום המצטיינים והמצוינות	☒	אתגרים לאקדמיה פועלת בשמונה מוקדים
	28. הקמת מרכזי צעירים	☒	הוקם מרכז צעירים ברהט, תכנון של פתיחת המרכז בחורה

משרד אחראי	מרכיבי ההחלטה	סטטוס	סטטוס
משרד הרווחה והשירותים החברתיים	29. תכנית "אהל חם"	הפעלת התכנית בשגב שלום	☒ יושם
	30. שרותי רווחה ניידים	באלקסום הפעלת השירות לא החלה, בנווה מדבר אמורה להתחיל בשנת 2016	☒ יושם חלקית
	31. אורחות מדבר	הפעלת התכנית, בשנת 2015 לקחו בה חלק 6 נערים	☒ יושם
	32. הפעלת תכניות מניעה וטיפול	התכנית פועלת במחלקות לשירותים חברתיים ב-11 ישובים	☒ יושם
משרד הפנים	33. חיזוק הסגל הבכיר ברשויות המקומיות	התקיימו פורומים שונים לחיזוק הסגל הבכיר בהם: פורום מהנדסים, קורס הנחיית קבוצות לעו"ס, אימון וליווי מנהלים ובעלי תפקידים	☒ יושם חלקית
משרד החקלאות ופיתוח הכפר	34. פרויקט מכלאות צאן דודאים	המכלאה לא הוקמה, הוחלט לא להקים את המיזם במקום שהוצע ולאתר מקום חלופי לפרויקט.	☐ לא יושם
	35. פרויקט מכלאת צאן חורה	המכלאה לא הוקמה, צפי ביצוע במהלך שנת 2016 וצפי אכלוס בסוף שנת 2016	☒ יושם חלקית
	36. מיזמים חקלאיים אבו בסמה	לא הוצאו לפועל מיזמים עקב אי הסכמה בין הרשות המקומית למשרד החקלאות	☐ לא יושם
	37. מחקר השבחת עדר	בוצעו שני מחקרים	☒ יושם
	38. פרויקטים מיוחדים להגנת הסביבה	לא נקבע בהחלטה, הסטה תקציבית לפרויקטים שונים כגון: שיקום נחלים, שיקום מפגעי פסולת ופינוי פסולת במועצות האזוריות.	☒ יושם
משרד החקלאות - מטה יישום	39. מטה היישום	תחת משרד החקלאות	☒ יושם
	40. מנגנוני בקרה ומעקב: 1- ועדת היגוי 2- ועדה מקצועית אזורית 3- מחקר מלווה	הועדות הוקמו אך לא התכנסו בהתאם לתדירות שנקבעה בהחלטה	☒ יושם חלקית
		☒ יושם חלקית	
		☒ יושם	
		התפרסמו שני דוחות של המחקר המלווה להחלטה	☒ יושם

מסקנות

